

Projekt Pesisir Balikpapan v roce 2023

Mgr. Stanislav Lhota, Ph.D.

Rok 2023 v Balikpapankém zálivu proběhl ve znamení velké změny – severní část zálivu se totiž stala součástí nově budovaného hlavního města Indonésie, které bylo nazvané Nusantara. Pro ochranu přírody je to samozřejmě tvrdá rána, mobilizujeme však veškeré síly, nejen abychom zmírnili její negativní dopady, ale i abychom se pokusili nové situace využít posílení některých aspektů ochrany celého ekosystému. První velká hrozba, které musíme v souvislosti s výstavbou nového města čelit, je budování přístupové dálnice.

Výstavba dálnice vedoucí k novému hlavnímu městu Indonésie zdevastovala velkou část pobřeží Balikpapanského zálivu.

Ta by podle nařízení prezidenta měla být dostavena již v roce 2025, takže stavba probíhá zbrkle, neuváženě a bezohledně. Jedním z důsledků bylo zničení veškerých lesních koridorů, které propojovaly Balikpapanský záliv s posledním zbytkem primárního deštného pralesa, rezervací Sungai Wain. Podobně uspěchaně a nepromyšleně probíhá stavba několika logistických přístavů, a to i přes příslib vlády o tom, že bude k vykládání stavebního materiálu využit jediný, již existující přístav. Kromě zbytečného ničení pobřežních mangrovů trpí výstavbou přístavů také estetický ráz krajiny, kterému neprospěla ani stavba stožárů vedení vysokého napětí, které nyní celý záliv přetíná.

Kampaň za šetrnější a ohleduplnější způsob výstavby hlavního města začala s pomocí mezinárodních médií.

Mappaselle, jeden z klíčových členů právníckého týmu projektu Pesisir Balikpapan, poskytl rozhovor o negativních dopadech výstavby hlavního města celé řadě mezinárodních médií, v tomto případě je to Al Jazeera.

Výstava města totiž zásadním způsobem závisí na podpoře zahraničních investorů, kteří hledí na to, co o výstavbě města píše tisk. Jedině díky tomuto tlaku je indonéská vláda přístupná vyjednávání. Během série jednání se nám tak podařilo prosadit například obnovu alespoň některých lesních koridorů, které byly zničeny výstavbou dálnice.

Dopad výstavby nového hlavního města však nemusí být jednoznačně negativní. Koncept Nusantary představuje „pralesní město“, kde budou lidé a příroda žít v harmonii. Ačkoli jde spíše o propagandu než o reálný plán, představuje tento příslib vlády na nejvyšší úrovni mocný nástroj pro prosazování ochranných snah. Díky němu se například na území města podařilo zastavit veškeré kácení mangrovů, které s výstavbou města nesouviselo, tedy například pálení dřevěného uhlí. Ale i to má své

stinné stránky. Uhlíři, které byly z Nusantary zkrátka jen vyhnáni, se svou ilegální prací neskončili. Usadili se na novém území, v povodí řeky Riko, kde mangrovy kácí dál. Celou situaci tedy bude nutné řešit jiným způsobem.

Bylo by však naivní se domnívat, že za problémy ochrany přírody v Balikpapanském zálivu může dnes již jen výstavba nového města. I jiné hrozby, kterým jsme čelili v předchozích letech, stále přetrvávají. Velkým problémem zůstává rozvoj průmyslu ve městech Balikpapan a Penajam, kterému i nadále padají za oběť rozlehlé plochy pobřežních pralesů. Součástí kampaně a vyjednávání za zodpovědný rozvoj území je proto i plán na integrovanou ochrany zálivu, bez ohledu na průběh hranic administrativních území Nusantary, Balikpapan a Penajamu. Důležitým dílčím úspěchem je změna územního plánu provincie Východní Kalimantan, která zahrnuje další rozšíření území vyhrazeného k ochraně přírody.

Na tomto jednání se podařilo prosadit další rozšíření chráněných území v územním plánu provincie Východní Kalimantan.

Abychom dokázali posoudit a prokázat, nakolik závažné budou příští dopady výstavby nového hlavního města na populace klíčových ohrožených druhů zvířat, je nutné zajistit bazální data o stavu populace před započítáním výstavby. V předchozích letech proto proběhlo dohledávání všech skupin opic kahau nosatých (*Nasalis larvatus*) na celém území zálivu.

Samec kahau nosatého
(*Nasalis larvatus*).
Foto Vít Lukáš

Tento více než dvouletý projekt byl nyní završen odbornou publikací v časopise Environmental Monitoring and Assessment. Publikace měla velkou odezvu a stala se jedním z klíčových podkladů připraveného akčního plánu pro ochranu této populace, což již bude oficiální dokument indonéské vlády. O situaci v Balikpapanském zálivu projevila zájem také BBC, která společně s naším týmem natáčela několik týdnů život kahau na okraji města Balikpapanu. Nyní probíhá sestřih tohoto materiálu, který bude součástí nového seriálu BBC Planet Earth II Asia.

Náročný život kahau nosatých v Somberu, průmyslovém předměstí Balikpapanu, které zde fotografoval Vít Lukáš, se následně stal i předmětem jedné z epizod nového dokumentárního seriálu BBC.

Po úspěšném zhodnocení populace opic kahau nosatých probíhá nyní sčítání mořských savců, které se opakuje každých zhruba 5 let ve spolupráci s místní nevládní organizací RASI, která výzkum mořských savců v zálivu započala již v roce 2000. Bohužel, jednoho ze dvou druhů mořských savců, dugonga (*Dugong dugon*) se nám již nalézt nepodařilo. Může jít o jeden z prvních druhů, který jsme v důsledku bezohledné výstavby ztratili. Populace druhého druhu mořských savců, orcel tuponosých (*Orcaella brevirostris*), nyní čítá kolem 70 jedinců, což představuje zatím jen mírný pokles. K výrazné změně však došlo v tom, jak delfíni využívají vodu zálivu. Zcela totiž zmizeli z vod, které nyní nově náleží hlavnímu městu. Důvodem je pravděpodobně nesnesitelně vysoká hladina podmořského hluku v souvislosti s výstavbou a provozem několika nových logistických přístavů. Požadavek snížení hluchosti je nyní hlavním předmětem vyjednávání týmu RASI s vládou.

Tým naší partnerské organizace RASI již téměř čtvrt století monitoruje populace mořských savců v Balikpapanském zálivu.

*Orcely tuponosé (*Orcaella brevirostris*) na fotografiích poznáváme jako jedince především podle charakteristického tvaru hřbetních ploutví, která se u každého zvířete poněkud liší.*

Při hodnocení biologické rozmanitosti Balikpapanského zálivu však nezapomínáme ani na flóru. Stav mangrovů sledujeme na několika vegetačních plochách a celkové rozloze 2 hektarů. Díky těmto výzkumům se podařilo objevit i botanickou perlu – populaci stromu *Camptostemon philippinensis*, ohroženého druhu mangrovu, který doposud nebyl z této části Indonésie znám. Překvapivě to byl právě tento objev, který vzbudil největší zájem indonéské vlády o ochranu zdejšího pobřežního ekosystému.

Jak se bude situace v Balikpapanském zálivu dále vyvíjet, nevíme. Výstavba nového hlavního města Indonésie představuje nebývalou hrozbu, ale i nebývalou příležitost pro posílení legislativy, k prosazení zájmů ochrany přírody a potlačení některých hrozeb a problémů, se kterými jsme marně v předchozích letech bojovali.